

XI Tycho Brahe om den nye stjerne

Den 11. november 1572 opdagede den 26-årige Thyge Ottesen Brahe en ny stjerne på himlen. Fra gårdspladsen på sin fars herregård Knudstrup i Skåne kunne han med sit trænedede øje se, at der var sket noget nyt. 'Lige siden min barndom har jeg været fortrolig med alle himlens stjerner (denne viden er nemlig ikke så vanskelig at opnå), og jeg var helt sikker på, at der aldrig før havde været en stjerne på dette sted på himlen,' skriver han på latin i en bog *De nova stella*, som blev trykt i København 1573. Her offentliggør han under sit latinske navn Tycho Brahe Danus den epokegørende opdagelse, som strider mod den opfattelse af rummelrummets uforanderlighed, der havde hersket lige siden oldtiden. Efter en afvisning af en række forklaringer på fænomenet fortsætter han:

'Selvom jeg har besluttet at fremlægge forskelligt om dette nye og først nu fødte himmellegeme, indrømmer jeg dog ærligt, at jeg ikke kan forklare noget om dens tilblivelse, eller hvorfor det er opstået. Jeg vil kun undersøge den matematiske side af sagen nærmere og tale om stjernens længde- og breddeposition i forhold til fiksstjernerne og Dyrekredsen og om dens afstand til Jorden, Universets centrum, endvidere om dens størrelse, lys og farve. Desuden vil jeg anføre nogle fra astrologien hentede formodninger om denne stjernes indflydelse.' Herefter forklarer han, hvad han så på himlen:

ab *præp m abl* fra
ad *præp m akk* til
ap-pellō *vb 1 tr* kalder; *appellarunt*
 er perfektum
Boreālis *adj* nordlig
Cassiopeā *f1* stjernebilledet Cassiopeia
Cathedra *f1* Stol (stjernebillede)
Cēpheus *m2* stjernebilledet Cepheus
Coelum *n2* himmel
co-gnōscō *vb 3 tr* lærer at kende;
cognoscatur kan forstås
con-spiciō *vb 3 tr* ser, får øje på;
conspiciebatur 'viste sig'
con-stellātiō [constellation-] *f3*
 stjernebillede
con-stituō *vb 3 tr* danner
cum *præp m abl* med
dē *præp m abl* om
eā *dem pron* den (f abl sg)
etiam *adv* også
figūra *f1* figur, form; *figura*
quadrilatera firkant
fixa *adj* fæstnet; *ad fixas (stellas)*
 til fixstjerne
hæc = haec *dem pron* denne (f nom sg)

huius *dem pron* denne (f gen sg)
ilia *n2 pl* del af underlivet, 'hoften'
illās *dem pron* dem (f akk pl)
in *præp m akk* ind i/m *abl* i
in-curuātiō = incurvātiō [incurvation-]
f3 bøjning
ipse *dem pron* selv, *ipsius* 'selvsammes'
 (f gen sg)
istj = isti *dem pron* den (f dat sg)
iuxtā *præp m akk* i nærheden af
locus *m2* sted
longitūdō [longitudin-] *f3* længde
lātītūdō [latitudin-] *f3* bredde
magus *m2* præst hos perserne, mager
medius *adj* midt, midter-
melius *adv* bedre (komparativ af *bene*)
modicūm *adv* en smule
novus *adj* ny
nātus *adj* født
oculus *m2* øje
paruus = parvus *adj* lille
pectus [pector-] *n3* bryst
plaga *f1* egn, 'himmelstrøg'
polus *m2* Arcticus *adj* Nordpolen
positus *m4* position

præ-cipuus *adj* enkelte
quadri-laterus *adj* firesidet
quam *dem pron* som (f akk sg)
-que *par konj* og
quō *rel pron* med hvilken
quæ *rel pron* som (f nom sg)
recēns *adj* nylig
re-mōtus *adj* fjernet (egl perf part)
rēs *f5* ting, sag
sed *par konj* men
sidus [sider-] *n3* stjernebillede
stēlla *f1* stjerne
sub-jiciō *vb 3 tr* underkaster; *oculis*
subjiciam vil illustrere
suprēmus *adj* øverst
tendō *vb 3 tr* strækker
tōtus *adj* hel
versus *præp m akk* i retning af
vetus *adj* gammel; *veteres* m nom pl
vicinia *f1* nærhed (m dat)
vnā cum = ūnā cum *hyp konj*
 sammen med
vt = ut *hyp konj* for at
Zōdiacus *m2* Dyrekredsen

- A Cassiopeias hoved
- B brystet eller Schedir
- C bæltet
- D bøjningen ved hoften
- E knæet
- F foden
- G den øverste stjerne i Stolen
- H den midterste i Stolen
- I den nye stjerne.

XI Tycho Brahe

De huius novæ stellæ in Coelo quo
ad fixas positu, & ipsius quo ad Zodiacum,
longitudine & latitudine

- Conspiciebatur hæc recens nata stella in
5 Borealj coelj plaga, versus polum Arcticum,
iuxta constellationem, quam veteres Magi
Cassiopeam appellarunt, vicinia parvæ istj
stellæ, quæ est in Cathedræ medio loco,
modicùm ab ea versus Cepheum remota.
10 Constituebat etiam cum suprema Cathedræ,
& ea quæ in pectore Schedir appellatur,
eâque quæ iuxta incurvationem ad ilia tendit,
figuram quadrilateram. Sed vt tota res
melius cognoscatur, præcipuas stellas sideris
15 Cassiopeæ, vnâ cum huius nouæ ad illas
positu, oculis subjiciam.

Om denne nye stjernes
længde- og breddeposition
i forhold til fiksstjernerne
og til Dyrekredsen

Den nyligt fødte stjerne viste sig på den nordlige himmel, i retning af Nordpolen nær det stjernebillede, som de gamle magere kaldte Cassiopeia, ved siden af den lille stjerne, som er midt i Stolen,* en smule i retning mod Cepheus. Sammen med den øverste stjerne i Stolen og den stjerne, som kaldes Schedir i brystet, og den, som følger bøjningen mod hoften, danner den en firkant. Men for at det bedre kan forstås, vil jeg illustrere stjernebilledet Cassiopeias enkelte stjerner sammen med den nye stjernes position i forhold til dem.

* Stjernebilledet *Cathedra*, Stolen omtales i mange antikke tekster, men findes ikke på nutidens stjernekort, hvor den indgår som en del af Cassiopeia.

Tycho skrev som sine samtidige videnskabsmænd på latin, som han beherskede i en sådan grad, at han også kunne skrive latinske digte. Den latinske retskrivning var i renæssancen lidt anderledes end den, man bruger nu til dags.

æ som en sammenskrivning af ae (hvilket dansk jo stadig gør)

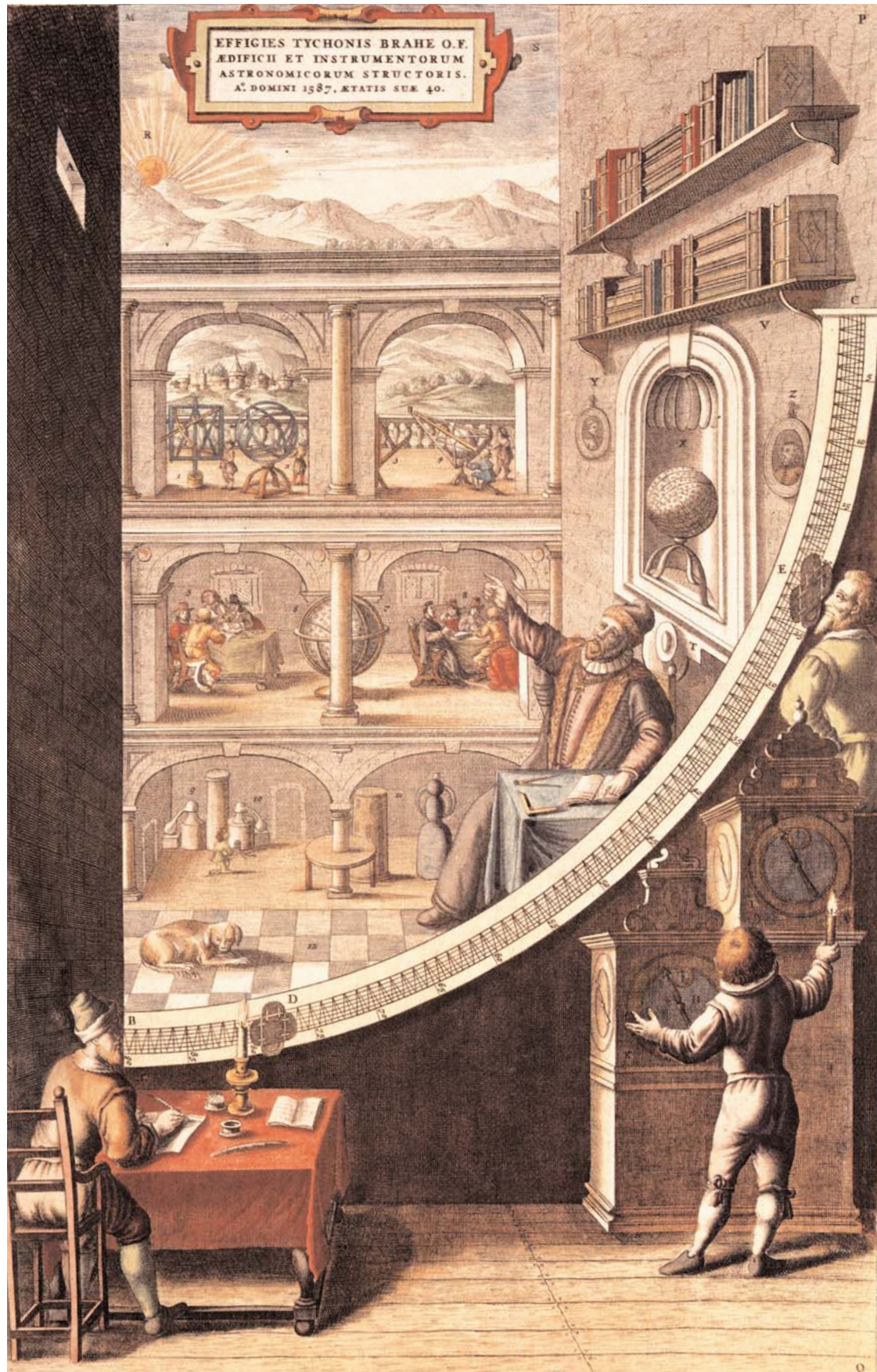
-i i udlyd skrives som et -j (egentlig bare et langt -i)

v = u

& den middelalderlige forkortelse & for et 'og'

accenter angiver, at ordene er adverbier: modicùm, unâ, eller ablativ: eâque

Det farvelagte kobberstik (1653) viser Tychos store murkvadrant i Uraniborg på Hven. I baggrunden scener fra observatoriet.